

© 2005 Р. Паунд

Гарвардська школа права. США

ВШАНУВАННЯ ЄВГЕНА ЕРЛІХА*

ЄВГЕН ЕРЛІХ, один із провідних сучасних вчених-правознавців, помер 1 квітня 1922 р.**, невдовзі після того, як до редакції Harvard Law Review надійшов рукопис його статті, що подається нижче. Ерліх народився в 1862 р. в Чернівцях в Румунії, навчався у Відні, де здобув докторський ступінь й певний час працював доцентом. В 1897 р. він став професором римського права Чернівецького університету, ще до цього повернувши до себе всебічну увагу завдяки праці *Die stillschweigende Willen-serklärung* (“Мовчазне волевиявлення”) (1893), в котрій викладено вишукане розв’язання однієї із складних проблем цивільного права. У 1902 р. він опублікував свої “Праці з теорії джерел права” (*Beitrage zur Theorie der Rechtsquellen*). Рік наступний він вже розпочав свою кар’єру як провідний правознавець ХХ ст., опублікувавши буклет *Freierechtsfindung und freie Rechtswissenschaft* (“Вільне правознаходження і вільне правознавство”) (початково це лекція, прочитана у Віденському юридичному товаристві), котрий частково перекладено в томі IX The Modern Legal Philosophy Series (“Серії сучасної правової філософії”). Невдовзі після виходу цієї праці набув відомості науковий семінар Ерліха із “живого права”, описаний в його статті *Erforschung des lebenden Rechts* (“Дослідження живого права”), опублікованій в Schmol-ler’s *Jahrbuch fur Gesetzgebung* (“Щорічнику законодавства” за ред. Шмоллера, т. XXXV, 129 (1911), праці *Das lebende Recht der Volker von Bukowina* (“Живе право народу Буковини”) (1913)

* Переклад з англійської Бігуна В. С. за: Pound Roscoe. An appreciation of Eugen Ehrlich // Harvard Law Review, December 1922, vol. XXXVI, No. 2, pp. 129 - 145. З англійської також і переклад статті Євгена Ерліха “Соціологія права”, перекладеної, очевидно, з німецької мови на англійську, Натаном Ісааксом для Harvard Law Review.

** Євген Ерліх помер 2 травня 1922 р. – див. *Rehbinder Manfred*. Aus den letzten Jahren im Leben und Schaffen von Eugen Ehrlich // Jus humanum. Grundlagen des Rechts und Strafrecht. Festschrift für Ernst-Joachim Lampe zum 70. Geburtstag. – Berlin, 2003. – S. 199 (див. також переклад статті М. Ребіндера у цьому номері ПФП); Марчук В. П., Скоткіна В. П. Євген Ерліх // Юридична енциклопедія. – Т. 2. – К., 1999. – С. 364 (Прим. перекладача).

та статті професора Пейджа “Чернівецький семінар Ерліха з “живого права”, Матеріали XIV Щорічної конференції Асоціації американських правничих шкіл (1914). Його основна праця *Grundlegung der Soziologie des Rechts* (“Основи соціології права”) вийшла 1913 р., а в 1918 р. побачила світ ще одна не менш важлива робота *Die juristische Logik* (“Юридична логіка”).

Професор Ерліх, який ґрунтовно знав римське право і сучасні кодекси, мав добрі знання англійського права, жив і творив в місцевості, де співіснувало право сучасне й примітивне, а сучасне складне індустріальне суспільство перештовхувалося з соціальними групами більш складних типів. Відтак Ерліху було представлено винятково сприятливі переваги, котрими він успішно скористався. Його дослідження про значення звичаю не судового вирішення спорів в розвитку права сприяли кращому обґрунтуванню засад історичних теорій права.

Вільно й однаково добре володіючи німецькою, французькою та англійською мовами, Ерліх писав статті для наукових правничих періодичних видань всього світу. Його статтю “Монтеск’є та соціологічна юриспруденція” (*Montesquieu and Sociological Jurisprudence*) (29 HARVARD LAW REVIEW, 582), було опубліковано в тій редакції, в якій вона надійшла від автора, що переконливо свідчить про його майстерне володіння англійською мовою. Вчений прийняв запрошення приїхати до США для читання серії лекцій в Інституті Ловелла та доповіді перед Асоціацією американських правничих шкіл у 1914 р., проте початок війни, яким Чернівці було відірвано від решти світу, перешкодив цьому. Під кінець війни ми сподівалися, що Ерліх зможе знову прийняти запрошення. Утім зважаючи на невтішне воєнне положення в якому опинилися Чернівці, за який постійно продовжувалося воєнне протистояння, що підкосило і його здоров’я, Ерліху так і не судилося знову розпочати працювати у відновленому університеті. Смерть Ерліха, вченого в розквіті сил, є серйозною втратою для правознавства.